

Рішення разової спеціалізованої вченої ради ДФ 26.133.094

про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Дзідора Кирило Романович, 1996 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив магістратуру у 2018 році Донецький національний університет імені Василя Стуса за спеціальністю «Прикладна математика», працює з 2018 р. в АТ "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК" на посаді провідного фахівця Департаменту ІТ підтримки та інфраструктури, виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Філософія»

Разова спеціалізована вчена рада ДФ 26.133.094 Київського столичного університету імені Бориса Грінченка виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), місто Київ, від 29 травня 2025 року № 351, у складі:

Голова разової спеціалізованої вченої ради:

ЛОМАЧИНСЬКА Ірина Миколаївна, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії та релігієзнавства Факультету суспільно-гуманітарних наук Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Рецензенти:

АЛЕКСАНДРОВА Олена Станіславівна, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії та релігієзнавства, декан Факультету суспільно-гуманітарних наук Київського столичного університету імені Бориса Грінченка;

ПАСЬКО Ярослав Ігорович, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії та релігієзнавства Факультету суспільно-гуманітарних наук Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Офіційні опоненти:

СЛЮСАР Вадим Миколайович, доктор філософських наук, доцент, завідувач кафедри журналістики та філософських студій факультету педагогічних технологій та освіти впродовж життя Державного університету «Житомирська політехніка»;

ДЗЬОБАНЬ Олександр Петрович, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

На засіданні 04 серпня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» Дзигорі Кирилу Романовичу на підставі прилюдного захисту дисертації «Соціальні мережі як форми репрезентації історичної пам'яті» за спеціальністю 033 Філософія.

Дисертацію виконано у Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), місто Київ.

Науковий керівник: Стадник Микола Миколайович, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії та релігієзнавства факультету суспільно-гуманітарних наук Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Дисертація Дзигори Кирила Романовича «Соціальні мережі як форми репрезентації історичної пам'яті», подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 033 Філософія, є завершеною, самостійною роботою, що містить науково обґрунтовані результати, актуальність, наукову новизну, теоретичне та практичне значення і відповідає п.6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12

січня 2022 №44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 за №155/30023. Дисертація Дзигори Кирила Романовича та наукові публікації, у яких висвітлено наукові результати дисертації, виконано на належному науковому рівні з дотриманням академічної доброчесності. Дзигора Кирило Романович на високому рівні оволодів методологією наукової діяльності, набув теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей. Здобувач вільно володіє матеріалом.

Основні ідеї та результати дисертаційного дослідження викладені в 11 публікаціях, 4 статті, які опубліковані у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України, 7 публікації, у яких додатково висвітлено наукові результати дисертації.

1. Dzhigora K. (2022). Репрезентація історичної пам'яті у спільнотах соціальних мереж. *Схід*, Том 3, випуск 1, С.15-24. [https://doi.org/10.21847/1728-9343.2022.3\(1\).254336](https://doi.org/10.21847/1728-9343.2022.3(1).254336).

2. Дзигора К. (2024). Історична пам'ять у дзеркалі постмодерної методології. *Humanities Studies*, Том 9, випуск 96, С. 40-48. <https://doi.org/10.32782/hst-2024-19-96-04>.

3. Дзигора К. (2024). Українознавство і комеморативні студії: термінологічна спорідненість та методологічна специфіка. *Українознавство*, Том 4, випуск 93. [https://doi.org/10.17721/2413-7065.4\(93\).2024.317512](https://doi.org/10.17721/2413-7065.4(93).2024.317512).

4. Дзигора К. (2024). Вплив соціальних мереж на конструювання історичної пам'яті. *Схід*, 6(4), 35–41. <https://doi.org/10.21847/2411-3093.2024.647>

У дискусії взяли участь члени разової спеціалізованої вченої ради та висловили зауваження:

Пасько Ярослав Ігорович – доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії та релігієзнавства Факультету суспільно-гуманітарних наук Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, зауваження:

1. Принциповою тут є думка дисертанта, що історична пам'ять є «постмодерним явищем, яке органічно вписується в сучасну плюральність». На моє переконання, це судження необхідно пом'якшити. Вона потребує більш комплексного осмислення і змістовної полеміки з тими відомими дослідниками, які пов'язують концептуалізацію цього явища з традиційними і модерними ідеями та соціальними практиками. Дослідженню, як на мене, певною мірою бракує соціальних референцій постмодерну з модерними і традиційними візіями. На моє переконання, в дослідженні бажано було б надати більш суттєві соціальні порівняння.

2. Поза дослідженням також є важливі ідеї комунікативної філософії. Зокрема, Габермас акцентує увагу на такі важливі поняття як правдивість, щирість, автентичність. Бажано було б використати низьку інтенцій німецького дослідника і осмислити його певні теоретичні позиції, які актуалізують проблемні питання.

А) Вимога до правди, з'ясування проблеми щодо образу минулого. Чи є образ минулого є довільним, фіктивним чи ґрунтується на фактологічній реальності.

Б) Вимога до нормативних правил, які оперують в даному суспільстві, вимога до автентичності чи щирості. Чи дійсно реконструкція минулого віддзеркалює ідентичність соціальних груп чи є соціальною інструменталізацією, соціальним конструюванням.

В) Як в національній пам'яті представлений іншій? Чи є включеною, зокрема, в українську історичну пам'ять інша історична перспектива.

Методологічно важливою є теоретична полеміка Габермаса і Асман. Асман обмежує інтерпретацію пам'яті продукуванням соціальної тягlosti, соціальної згуртованості, які, на його переконання, пов'язані релігійними зв'язками і біблійними текстами. Соціальна згуртованість має будуватися на відкритості публічної сфери. (Габермас).

3. Поза детальною увагою автора залишаються поняття, які є важливим для репрезентації історичної пам'яті в соціальних мережах («діалог пам'яті» «зловживання пам'яті» (Асман). Важливим є також співвідношення між поняттями історичної пам'яті і спадщини, яка включає всі попередні події і феномени як такі, що можуть бути науково реконструйовані. Певною мірою бракує полеміки між різними теоретичними підходами. Йдеться передусім про осмислення поняття Історії, яка репрезентує вимогу до правдивості, автентичності і описання минулого таким як воно було. Вадливою, в цьому контексті, є критика цієї ідеї правдивості Слодертайком, який піддає критиці історичну пам'ять як прояв національного міфу, який він називає «гіпнозом спільноти». Бажано було б дослідити важливі для репрезентації історичної пам'яті дихотомії понять. Історія проти пам'яті, функціональна пам'ять проти зберігаючої пам'яті (storage memory), heritage, science versus tradition, діалогічної пам'яті проти монологічної пам'яті. В цілому наявність полемічних питань не ставить під сумнів якість дослідження. Воно є цілком професійним.

Александрова Олена Станіславівна – доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії та релігієзнавства, декан Факультету суспільно-гуманітарних наук Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, зауваження:

1. У вступі представлено перелік основних постмодерністських концепцій та їхніх авторів (Ж. Ліотар, Ж. Дерріда, Ж. Бодріяр, М. Фуко, З. Бауман), що є непоганим початком. Однак, здається, що подальший аналіз цих концепцій,

зокрема в підрозділі «Теоретико-методологічні основи дослідження соціальних мереж крізь призму філософії постмодернізму», спирається на інтерпретації та точки зору інших дослідників та публіцистів, а не на прямий, поглиблений аналіз робіт самих філософів-основоположників. Для повноцінного теоретико-методологічного обґрунтування теми доречніше було б детально розкрити суть кожної з базових концепцій (наприклад, що саме Ж. Ліотар розумів під «метанарративами», як Ж. Дерріда застосовував «деконструкцію», або як Ж. Бодріяр виводив поняття «симулякр» та «гіперреальність») безпосередньо з позицій їхніх авторів, аби чітко показати, як ці первісні філософські ідеї формують постмодерністський погляд на комунікацію та ідентичність, прямо посиляючись на праці Ж. Ліотара, Ж. Дерріди, Ж. Бодріяра, М. Фуко та З. Баумана, а не лише на їхні пізніші інтерпретації.

2. У першому розділі розглядається значення терміну «соціальна мережа» (с. 35-40), однак акцент здебільшого зроблено на його технічному тлумаченні. Натомість філософське осмислення цього поняття подано недостатньо чітко. Було б доречно доповнити розділ більш ґрунтовним порівняльним аналізом технічного та соціокультурного аспектів, а також технічного та філософського підходів до розуміння терміну «соціальна мережа». Інтерпретація цього явища у межах соціальної теорії, філософії, культурології, соціології дозволила б ширше окреслити концептуальне поле дослідження.

3. Концепція розгляду історичної пам'яті як графа (с. 111-113) є перспективною з наукового погляду. Водночас у представленому вигляді вона має фрагментарний характер і потребує більшої цілісності у викладі. Доцільним було б розширити цей підхід, доповнивши його конкретними прикладами або кейсами, що продемонстрували б його прикладну цінність. Теоретичні міркування, підкріплені емпіричним матеріалом, дали б змогу

краще проілюструвати потенціал графової моделі для аналізу механізмів формування, збереження та трансформації історичної пам'яті.

4. Описані в другому розділі трансформації історичної пам'яті під впливом сучасних технологій (с. 93-108) здебільшого зосереджені на ролі цифрових медіа та соціальних мереж, однак оминають надзвичайно актуальну тему – вплив штучного інтелекту на процеси формування, збереження та репрезентації історичної пам'яті. Хоч це питання побіжно згадується у третьому розділі (с. 136-139), варто було б приділити йому окрему аналітичну увагу. З огляду на стрімкий розвиток штучного інтелекту та його дедалі активніше залучення до сфери роботи з інформацією, зокрема автоматичне генерування текстів, візуалізацій та інтерпретацій минулого, аналіз цих впливів є надзвичайно важливим. Більш детальне осмислення ролі штучного інтелекту дозволило б суттєво поглибити теоретичне підґрунтя дослідження та розширити уявлення про новітні виклики для колективної пам'яті в умовах цифрової доби.

5. Опора на методологію постмодернізму в дисертації Дзигори К.Р. викликає певні дискусії, бо це є як перевагою, так як і недоліком цього дослідження. З одного боку, використання методології постмодернізму дало нестандартний підхід до побудови дизайну дослідження, а з іншого – це призвело до всіх нюансів використання постмодерністської методології. Так, під час аналізу деяких питань в дисертації не вистачає системності. Однак, це не знижує загального наукового значення дослідження та в достатній мірі компенсується міждисциплінарним підходом.

СЛЮСАР Вадим Миколайович – доктор філософських наук, доцент, завідувач кафедри журналістики та філософських студій факультету педагогічних технологій та освіти впродовж життя Державного університету «Житомирська політехніка», зауваження:

1. Дисертант слушно акцентує на ролі лінгвістичного повороту, який відбувався у першій половині ХХ століття і вплинув також і на сучасне філософське осмислення медіареальності, в. ч. у подальшому розумінні соціальних мереж як постмодерного феномену (с. 24-25). Водночас поза увагою залишився «іконічний (візуальний) поворот» у гуманітарних науках, оскільки низка соціальних мереж ґрунтується саме на принципах тоталізації візуального та їх інтерпретацій. Доречним у цьому контексті був би аналіз праць Вальтера Беньяміна, Жана Бодрієра, Ролана Барта.

2. У підрозділі 2.1. «Соціокультурні механізми формування історичної пам'яті» дисертант значною мірою, застосовуючи феноменологічний метод на основі прикладів соціального та культурного життя, намагається дати характеристики історичній пам'яті. На нашу думку, логіка дослідження потребує передусім аналізу концепцій історичної пам'яті в сучасних гуманітарних науках, що дозволило б більш чіткіше показати, які саме ідеї знайшли своє продовження в цій роботі.

3. У дослідженні автор на с. 30 зазначає «Час у соціальних мережах набуває різноманітних проявів». На нашу думку така теза є дискусійною, оскільки потребує уточнення, на основі яких саме концепцій часу вона ґрунтується, і які саме ідеї отримали подальшу авторську інтерпретацію.

4. У підрозділі «3.1. Шляхи подолання маніпулятивного впливу на історичну пам'ять у соціальних мережах» автор доречно зазначає про постправду як тип маніпуляції історичною правдою у соціальних мережах. Контекст російсько-української війни як ніколи актуалізував питання, чи можливо встановити діалог в епоху постправди на основі антиномії «наукове розуміння історії – міфізоване розуміння історії».

Дзьобань Олександр Петрович – доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, зауваження:

1. У Вступі (С. 20) дисертант зазначає, що для розробки поставленої у даному дослідженні проблематики застосовано постмодерну методологію, яка, наголошуючи на множинності інтерпретацій, контекстуальності знання та залежності розуміння від соціальних, культурних та історичних факторів, дозволила проаналізувати процеси та контент у соціальних мережах. На мою думку, потребує уточнення поняття «постмодерна методологія», адже зазначені далі методи й підходи є абсолютно традиційними і аж ніяк не постмодерними.

2. У підрозділі 1.1. дисертант робить умовивід, що зміни у сприйнятті соціальних мереж збігаються зі змінами в технічних можливостях та зростанні кількості користувачів (С. 40). Погоджуючись у цілому з такою думкою, вважаю за доцільне зауважити, що ця думка потребує уточнення стосовно того, про які саме зміни у сприйнятті соціальних мереж йдеться.

3. У підрозділі 2.2 «Специфіка соціальних мереж як форм репрезентації історичної пам'яті» міститься характеристик сучасних соціальних мереж. У чому ж їх власне специфіка у порівнянні з іншими формами репрезентації історичної пам'яті – не зовсім зрозуміло.

4. У підрозділі 1.2. дисертант пропонує розглядати історичну пам'ять крізь призму і в категоріях філософії постмодернізму: відсутності істини; шизофренічності; стану потоку; постійної рухливості та мінливості; можливості сприйняття усього як тексту; смерті гранднаративів; заміни часу на простір; ризомності (С. 52). Із усіх зазначених категорій ризомності приділено найменше уваги, незважаючи на авторське зауваження стосовно суттєвої складності ризоми, її всеосяжності і значущості для цілісного розуміння історичної пам'яті (С. 61). До того ж, роль і місце соціальних мереж у такому авторському викладенні простежується дуже слабо (це стосується усіх зазначених категорій).

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради,

«Проти» – немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада ДФ 26.133.094 присуджує ДЗІГОРІ Кирилу Романовичу ступінь доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 033 Філософія.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради ДФ 26.133.094

Ірина ЛОМАЧИНСЬКА